

Evangélikus Kántorlevél

Szerkeszti: Finta Gergely,
az Evangélikus Hittudományi Egyetem Egyházzene Tanszékén

A rákoskeresztúri evangélikus gyülekezet kántora

Pontosítanom kell: a gyülekezet *egyik* kántora vagyok. Hét kántortársammal megosztva látjuk el ugyanis Budapest XVII. kerületének evangélikus gyülekezetében a zenei szolgálatokat. Szükség is van mindannyiunkra, mert négy templomunk van és programokban gazdag gyülekezeti életet élünk. Rákoskeresztúron, Rákoscabán, Rákoshegyen és Rákosligeten, kb. 3 km sugarú körben 2-2 helyen párhuzamosan zajlanak a vasárnap reggeli és délelőtti istentiszteletek. Bár mind a négy épület Sándy Gyula építész munkája az 1930–1940-es évekből, mindegyik más-más térbeli, gyülekezettrészi és hangszeres adottságokkal rendelkezik. E változatosság a kántoroknak igazi szakmai kihívás. A keresztúri templom hajója közel 800 fő befogadására alkalmas, és e hatalmas teret az 1920-as években készült kétmanuálos Angster-orgona hangja uralja. (Eredetileg a Deák téri templomban működött, használható részei az ottani hangszercsere és -bontás folytán kerültek hozzánk.) A másik három templom kicsi, bensőséges hangulatú szakrális tér. Hegyven több mint félévszázados, sokregiszteres harmóniumon, Ligeten 30 éves egymanuálos, elektromos Yamaha játszóasztalon, Rákoscabán Trajtler Gábor 1976-ban kiválóan megépített és azóta is kifogástalanul működő egymanuálos, négyregiszteres orgonáján játszunk. A kántori szolgálat részleteit, köztük a darabválasztást, a regisztrálást, de még a korálkíséret módját is a helyi adottságokhoz kell igazítanunk, meglehetősen rugalmasan. Viszonylag állandó beosztás szerint dolgozunk, de a szokott szolgálati helyeink mellett természetesen gyakran játszunk a gyülekezet többi templomában is. A havi rend alapján egyszer Rákoscabán, a többi vasárnapon Rákoskeresztúron végzem a hangszeres szolgálatot. Mindkét helyen lehetőségem van a regisztrációs variációk kipróbálására és a pedáljátékra is.

A keresztúri gyülekezet több évszázados múltú, paraszti gyökerű evangélikus közösség. Alapját még ma is az egykori báró Podmaniczky-birtokra betelepített ausztriai, dél-németországi németajkú, illetve szlovák eredetű családok alkotják. A gyülekezet azonban a XX. században valósággal szétszóratott. Az 1960–80-as években a Kádár-kori „városfejlesztési program” részeként az egykori falu lassan a földdel lett egyenlő. A parasztcsaládok földszintes portáit lerombolták, helyükre óriási lakótelepek épültek. Tömegesen érkeztek új betelepülők, Keresz-

túron valóságos lakosságcsere zajlott le. A falurombolás egyben gyülekezetrombolást is jelentett. Az evangélikus közösség jelentős része kényszerült a szomszédos kerületekbe költözni, a kevésbé szerencsések még messzebbre kerültek. A gyülekezeti szálak a távolság miatt sok esetben meglazultak, majd megszakadtak. A lakótelepekről s az utóbbi évtizedekben hirtelen felépült lakóparkokból azonban sokan bekapcsolódtak a gyülekezet életébe. E történések a gyülekezet énekkultúráján is jól érzékelhető nyomot hagytak. Egyrészt nagyon erős a ragaszkodás a régi énekekhez, ill. egyes korálok régi dallam- és szövegváltozatához. (Ma is gyakran hallom idősebb testvérek őszinte felháborodását egy-egy, a régi megszokotthoz képest „megváltoztatott” hang vagy dallamrész felett!) E hagyományos hozzáállás mellett azonban van nyitottság még a tősgyökeres és éltebb nemzedék tagjaiban is az újabb énekek használatára. Sajnos az 1982-ben bevezetett, így több mint három évtizede használatban lévő énekeskönyvünket sokan ma is „az új énekeskönyvnek” nevezik, számos énekét máig nem ismerik vagy idegenkednek tőle. Parókus lelkészünk azonban (maga is oklevéles kántor) az énekek kiválasztásakor bátran előveszi a nehezebben énekelhető, kevésbé ismert dallamokat is, s azokat az istentisztelet előtti néhány percben a kántor hangszeres segítségével megtanítja. A *Gyülekezeti liturgikus könyvet* egyelőre nem használjuk. Tervezzük a bevezetését, de a gyülekezet fokozatos, kisebb lépésekben történő felkészítésével együtt.

Nem vagyok „profi” kántor, a szó egyik eredeti értelmében sem. Bár egy ideig zenésznek készültem, végül nem lettem az. Elvégeztem a magyar-történelem tanári szakot, majd történelem diplomát szereztem az ELTE Bölcsészettudományi Karán. Szakterületem a magyarországi evangélikus egyház XX. századi története. 2007 óta a MEE tényfeltáró bizottságának tagjaként a pártállam és az egyház 1945–1990 közötti állambiztonsági kapcsolatait kutatom.

A zene és a zenélés tehát számomra nem szakma és nem is megélhetési forrás, de az életemet alapvetően meghatározza. Hétévesen kezdtem hegedülni a XVII. kerületi Bartók Béla Zeneiskolában, és sokáig játszottam a gyermek- majd ifjúsági vonós zenekarában. Érettségi előtt befejeztem a zenei tanulmányaimat, s a következő évek aktív hegedülés nélkül teltek el. Miközben sorban születtek a gyermekeink, újra bekapcsolódtam a zeneiskolai képzésbe. Közel 10 éve játszom az intézmény vonós-, ill. szimfonikus zenekarában, ahol heti egy próbát tartunk. Óriási élményt jelent a kisebb-nagyobb szimfonikus művek megszólaltatása. A zenekari játék mindemellett jó iskolája az együttzenélésnek, a különböző zenei korok, műfajok megismerésének, de stílusgyakorlatnak is kiváló. E tudást a kántori munkámban is igyekszem kamatoztatni.

A billentyűs hangszerhez is régi, bár más jellegű a kötődésem. Az elindulásomban döntő szerepe volt a Kósa családnak. Gyermekkorom meghatározó zenei élménye a rákoskeresztúri templom karzata, ahol néhai Kósa Pálné Ili néni játékát hallgattam hétről hétre. Kósa László lelkészünk biztatására pedig 1979-ben jelentkeztem a fóti Mandák Intézet nyári kántorképző tanfolyamára. A Kiss János vezette hely ébredési-missziói lelkülete, zenei és hitélete gyerek-

ként mélyen megragadott, s attól kezdve, oly sok kortársamhoz hasonlóan elkötelezett „fóti” lettem. Kántori oklevelet szereztem, és néhány évig harmóniumot oktattam a nyári tanfolyamokon. Az anyaság legelfoglaltabb éveiben egy időre elmaradtam Fóttól, mígnem tudomást szereztem az Intézet 2010-ben indított kántortovábbképző tanfolyamáról, amelyen azóta minden évben részt veszek. Ez a képzési forma igen alkalmas a nem hivatásos kántorok tudásának szinten tartására, ill. folyamatos fejlesztésére is. A szakmai kurzus elméleti előadásain s a mindennapi kántori munka részleteire koncentráló, gyakorlati óráin az évek folyamán magam is nagyobb rálátást és tudást szereztem a hangszerről, az egyházzenéről és a kántori munka összetettségéről.

Zenei működésem elsősorban az istentiszteleti orgonajátékot jelenti. Az énekekhez igyekszem megfelelő intonációt írni vagy egyszerű improvizációt megtervezni, elsősorban a továbbképzőn kapott instrukciók alapján. Általában kisebb korárelőjátékkal, rövidebb előadási darabokkal is készülök. Hegedűs lévén korlátozottak a billentyűs manuális képességeim, s a darabválasztást a munkám is behatárolja. Mivel sem elegendő tehetségem, sem időm nincs hétről hétre nagyobb lélegzetű műveket megtanulni, a vasárnapi istentiszteletre általában technikailag könnyebb darabokat keresek. A válogatásban szintén nagy segítséget jelentenek a továbbképzőn megismert kottagyűjtemények és kiadványok.

Gyülekezeti kórusunk több mint tízéves. A kórusmunkában nincs kántori feladatom, mivel előbb Marschalkó Gyula nyugdíjas lelkészünk vezetésével dolgoztunk, visszavonulása után az Evangélikus Hittudományi Egyetem kántorszakának frissen végzett hallgatója, Takács Dóra vette át az együttes vezetését, melyben az altszólám tagjaként veszek részt. A nagyobb egyházi ünnepeken és gyülekezeti alkalmakon rendszeresen éneklünk, de minden évben ott vagyunk a Pesti Egyházmegye kórusainak *Cantate*-vasárnapi találkozóján is.

Gyülekezeti életünk programokban igen gazdag és változatos. Kántorként nemcsak ezek szervezésében és előkészítésében veszek részt, de aktív szereplőként is igyekszem jelen lenni. A szeretetvendégségeken, az ádventi és böjti esti sorozatokon, a kerületi ökumenikus imahét alkalmain rendszeresen szolgállok. Különleges és évek óta állandó programunk a gyülekezeti Ki mit tud? Évente, valamelyik novemberi vasárnap délután összegyűlünk a rákoscsabai templomban, s előzetes jelentkezés alapján a gyülekezet tagjai különböző műsorszámokat adnak elő, tehetségük, érdeklődésük szerint. A műsoros esten hangszeres játékkal, a gyülekezeti kórus vagy a családi kamarakórusunk tagjaként én is minden alkalommal szerepelek. Gyülekezetünk néhány éves, de egyre népszerűbb hagyománya a karácsony éjszakai és a húsvét hajnali istentisztelet, ezek zenei részének összeállítása is a feladataim közé tartozik.

Keserű tapasztalat, hogy bár évek óta próbálkozunk az ádventi és böjti hangversenyek, zenés áhítatok rendezésével, ez a műfaj nem vonzza a gyülekezet tagjait. A meghirdetett koncerteken rendkívül gyér volt az érdeklődés, a fellépők létszáma általában meghaladta a hallgatóságét. Ezért ezeket az alkalmakat egyelőre beszüntettük, de keressük a közös zenehallgatás vonzóbb formáját.

Szülői élmény, de a zenei munkámban valódi segítséget is jelent, hogy családom zenei felkészültségére mindig számíthatok. Férjem, a gyülekezet felügyelője kiváló basszus tagja a családi és a gyülekezeti kórusnak. Lányaim énekelnek, csellón, zongorán, fuvolán játszanak. Fiam a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskola oboa szakán tanul és a zeneakadémiai felvételre készül, de a vasárnapi szolgálatokban is többször helyettesített. Tudását bátran kipróbáló és használó zenész, akivel nemcsak összhangzattani kérdéseket tudok megbeszélni egy-egy intonációhoz, de zenei kreativitása is ösztönzően hat rám. Isten különleges adományaként élem meg,

hogy családtagjaim aktív résztvevői és társai a kántori szolgálatomnak.

Zászkaliczkyné Mirák Katalin

Száz éve született három egyházzeneszünk

Fasang Árpád (1912–2001), Rezessy László (1912–1997), Sulyok Imre (1912–2008)

A közelmúltban egyházunk három, 1912-ben született egyházzeneszére emlékezett: Fasang Árpádra, Rezessy Lászlóra és Sulyok Imrére. E három egyházzenesz munkássága nélkül a XX. századi magyar evangélikus egyházzene el sem képzelhető. Méltó, hogy emlékezzünk rájuk. Életútjuk sok közös ponton találkozik, így „párhuzamos életrajz”-szerűen emlékezhetünk meg róluk.

Mindhárman magasan képzett, diplomás egyházzeneszek voltak. Fasang Árpád Siklós Albertnél tanult zeneszerzést, majd tanítóképző intézeti éneketanárképzőt végzett. Rezessy László a Zeneakadémián Harmath Arturnál énekszaktanítói diplomát szerzett, majd Zalánfy Aladárnál orgonálni tanult, végül a Zeneakadémián Gárdonyi Zoltánnál okleveles egyházkarnagyi végzettséget szerzett. (1946-ban még volt egyházzeneszak a Zeneakadémián.) Sulyok Imre a Zeneakadémián zeneszerzést Kodály Zoltánnál, protestáns egyházzenét és orgonát Zalánfy Aladárnál tanult.

Mindhárman egyházunkban kezdték el szolgálatukat. Fasang kántortanító, népiskolai tanító Orosházán, majd 1941-től 1950-ig evangélikus tanítóképző intézeti tanár Szarvason. Rezessy a cinkotai evangélikus iskolában tanító, majd 1937-től Budahegyvidék gyülekezeti kántora. Sulyok 1936-tól óbudai kántor. (Szolgálatát a hároméves orosz hadifogság szakítja meg.)